Докторові Барадюку

— Я жив тоді,— почав Жорж Кервелен, — на вулиці Сен-Пер, у мебльованих кімнатах. Коли батьки мої вирішили, що я маю вивчати право в Парижі, то кінця-краю не було їхнім нарадам, як мене там улаштувати. Наперед було ухвалено висилати мені по дві з половиною тисячі франків на рік, але мою матір охопив страх, і вона сказала батькові:

— Коли він не знати як витрачатиме всі свої гроші, а не їстиме як треба, то це відіб’ється на його здоров’ї. Ці молоді на все здатні.

Намислили вони тоді підшукати для мене квартиру на всьому готовому, квартиру скромну й вигідну, і виплачувати просто господареві щомісячно належну суму.

Досі я ні разу не виїздив із Кемпера. Мені жадалося всього, чого жадається в такому віці, я мав велике бажання жити весело й розмаїто.

Сусіди нарадили звернутися до землячки, пані Кергаран: вона брала до себе пансіонерів. Батько написав листа до цієї поважної особи вона відповіла, — і от якогось вечора я зі своїм чемоданом прибув до йеї.

Пані Кергаран мала років, може, з сорок. Була вона огрядна, дуже огрядна, говорила таким голосом, як капітан на муштрі, і всі питання розв’язувала коротко й остаточно. Оселя її була вузька, так що тільки одне вікно виходило з кожного поверху на вулицю, і нагадувала ніби сходи з вікон чи, ще краще, причілок будинку із сендвічів поміж двома такими самими.

Хазяйка з наймичкою жила на другому поверсі; на третьому була кухня й їдальня; чотири пансіонери, бретонці, мешкали на четвертому Г п’ятому; дві кімнати шостого були мої.

Чорні сходи, покручені* як штопор, вели до цих двох мансард. Щодня, не спиняючись, пані Кергаран снувала по цій спіралі, заклопотана, в своєму, схожому на стос шухлядок, житлі незгірше за капітана на кораблі. Десять разів поспіль забігала вона до кожної кімнати, до всього додивлялась, з усякого приводу кричала на всі заставки, стежила, чи добре заслані ліжка, чи як слід вичищено одяг, чи не треба кому чого. Словом, дбала за пожильців, як мати, ще краще за матір.

Незабаром познайомився я з чотирма своїми сусідами. Два з них вивчали медицину, два студіювали право, та всі корилися деспотичній господині. Вони боялися її, як мародер боїться військового обходу.

Щодо мене, то я зразу відчув потяг до незалежності, бо маю з природи нахил до бунтарства. Пані Кергаран призначила всім вертатись не пізніше як опівночі, а я заявив, що приходитиму, коли мені схочеться. Почувши це, вона підвела на мене свої ясні очі, подивилась кілька хвилин, а тоді:

— Це неподобство. Я не можу дозволити будити Аннету серед ночі. Нема вам чого робити в місті після дванадцятої.

Та я наполягав:

— По закону, пані, ви повинні відчиняти мені, коли тільки прийду. Не впустите — я доведу про це поліції й переночую на ваш кошт в готелі, бо так стоїть у законі. Отже, ви повинні вибирати: відчиняти мені чи попрощатися зі мною. Так або сяк. Поміркуйте про це.

Викладаючи свої умови, я сміявся їй просто в вічі. Вона спочатку остовпіла з подиву, а потім попробувала дійти якоїсь угоди, але я не подався ні на йоту. Домовились кінець кінцем, що я матиму окремого ключа, тільки так, щоб ані душа про це не знала.

Така енергія вельми корисно вплинула на господиню: від того дня вона виявляла до мене особливу прихильність: дбала про найменші дрібниці, піклувалася за щонайбільшу вигоду і часом навіть допускалася несподіваної, хоча й зовсім не неприємної для мене ніжності. Інколи, під веселу руку, я її раптом обіймав, аби зараз же дістати щедрого потиличника. Коли вдавалось мені відхилитись від удару, рука її швидко, як куля, перелітала наді мною. Я сміявся, як божевільний, і втікав, а вона навздогінці кричала:

— Ах ви ж поганцю! Начувайтесь!

Словом, ми якнайкраще заприятелювали.

Та якось я познайомився на вулиці з однією дівчиною. Вона служила в якійсь крамниці.

Ви знаєте, що воно — оті маленькі любовні пригоди в Парижі. Одного дня, ідучи на лекції, ви здибуєтеся з молодою особою, що походжає собі під руку з подругою перед початком роботи. Ви обмінюєтеся з нею поглядом і раптом здригаєтесь від якогось особливого почуття, що збуджують у нас декотрі жінки. Одна з найчарівніших у світі речей — ця раптова фізична симпатія, що виникає від єдиної зустрічі, ця легка ніжна спокуса, яка йде від істоти, створеної на те, щоб подобатись вам і кохатися з вами. Надовго те кохання чи ні—байдуже. Така вже вона на вдачу, щоб прихильно приймати потаємне ваше бажання. Відразу, тільки-но ви нагледіли це обличчя, ці уста, ці коси, цей усміх, вате поймає солодке, радісне замилування, і в серці прокидається ще невиразний ніжний потяг до незнайомої. Здається, ніби ви відповідаєте на її потаємний заклик, ніби ви знаєтеся з нею вже віддавна, бачили не раз, відгадуєте її думки.

Другого. дня, о тій самій годині, проходите знову тією вулицею і стрічаєте її знову. Ще дві зустрічі, і ви вже й заговорили. Починається легковажний роман, такий послідовний у своєму розвитку, як хвороба.

За три тижні я ввійшов з Еммою в той період, по якому закохані мають упасти в гріх. Воно б і раніше сталося, коли б я знав, де знайти для того притулок. Приятелька моя жила з батьками і з дивовижною впертістю не згоджувалась переступити поріг готелю. Я вже й так і сяк мізкував, якого б то прибрати способу, до яких хитрощів удатись. Нарешті зважився на відчайдушний вчинок — привести її до себе ввечері, об одинадцятій, нібито на чашку чаю. Пані Кергаран завжди лягала спати о десятій. Я міг тихенько, маючи ключа, пройти до своєї кімнати, не привернувши нічиєї уваги. За дві чи три години ми так само могли непомітно вийти.

Емма не зразу пристала на мої запросини, але таки прийняла їх.

Клопітний то випав для мене день! Я аж ніяк не був спокійний, боявся ускладнень, катастрофи, скандалу — жахливого, не чуваного. Настав вечір. Я вийшов із дому, заглянув до шиночка і випив там для сміливості дві чашки кави та чотири чи п'ять чарок вина. Пройшовся потім по бульвару Сен-Мішель. Пробило десяту, десяту з половиною. Повільною ходою попростував я на призначене для побачення місце. Вона чекала вже на мене. З милою грацією взяла мене під руку, і ми рушили до мого житла. Що ближче надходили ми, то більший неспокій зростав у моїй душі. Я думаю: "Коли б тільки пані Кергаран уже спала!"

Двічі чи тричі дорогою промовив я до Емми:

— Головне, треба якнайтихше пройти сходами.

Вона в сміх:

— Та як же ви боїтесь, щоб вас не почули!

— Ні, але я не хотів би розбудити тяжко хворого сусіда.

От і вулиця Сен-Пер. Мене поймає такий острах, як перед візитом до зубного лікаря. По всіх вікнах темно. Сплять, безперечно. Я легше зітхаю. Обережно, наче злодій, одмикаю двері. Впускаю свою подругу, зачиняю — і навшпиньки, з затаєним віддихом іду по сходах, присвічуючи восковими сірниками, щоб не спіткнулася моя супутниця.

Біля хазяйчиної кімнати серце в мене б’ється, як не вискочить. Третій поверх, четвертий, п’ятий, нарешті шостий. Ми у мене. Перемога!

Проте я не насмілювався розмовляти голосно і навіть скинув, щоб не шуміти, черевики. Чай, зготований на спиртівці, випили ми на краю комода. Потім я заповзявся до моєї гості дедалі невідступніше, дедалі сміливіше і почав знімати, ніби жартома, то те, то те з її одежі. Вона поступалась і пручалась разом, ніяковіючи, зашарівшись, віддаляючи неминучу й чарівну хвилину.

На ній не було вже нічого, крім короткої білої спіднички, аж раптом двері розчинились, і на порозі виросла пані Кергаран зі свічсою в руці, точнісінько в такому убранні, як Емма.

Я відскочив від любки велетенським стрибком і застиг на місці, приголомшений, дивлячись, як жінки оглядали одна одну. Що то буде, що то буде?

Господиня промовила так зневажливо, як я чув од неї вперше:

— Пане Кервелен, я не допущу, щоб у мене в домі бували повії.

Я промимрив:

— Дозвольте, пані Кергаран, це просто моя приятелька, вона зайшла до мене на чашку чаю.

Огрядна хазяйка моя на те:

— Щоб випити чашку чаю, не треба роздягатись до сорочки. Зараз же виведіть цю особу.

Бідолашна Ємма тяжко плакала, сховавши обличчя в спідничку. Спантеличений до краю, я не знав, на що зважитись. Господиня додала таким тоном, що ніяк було перечити:

— Поможіть мадемуазель одягтись і проведіть її до дверей зараз же.

Справді, нічого іншого мені не лишалось. Я підняв з підлоги сукню, що лежала там, як прорвана повітряна куля, надів її дівчині через голову і взявся з невимовними труднощами якось застібати й припасовувати її. Дівчина помагала мені, плачучи без упину, обезуміла з сорому, поспішаючи, плутаючись, не здатна знайти ні поворозок, ні петельок; а пані Кергаран стояла над нами зі свічкою в руці, сувора та непорушна, як невблаганний суддя.

Ємма хапалася божевільно, абияк накидала, зашпилювала й застібала на собі убрання, гнана шаленим бажанням утекти; не зав’язавши навіть черевиків, проскочила вона біля хазяйки і подалася сходами вниз. Я, в пантофлях, метнувся за нею, кричачи навздогін:

— Мадемуазель! Стривайте, мадемуазель!

Я почував, що конче мусив би їй щось сказати, але нічого, ну от нічого не наверталось на язик. Наздогнав її аж унизу, біля надвірних дверей, хотів ухопити за руку, — та вона вирвалась, прошепотівши знервовано:

— Облиште мене… Не чіпайте… — І вибігла, зачинивши за собою двері.

Я вернувся. Пані Кергаран стояла на другому поверсі, на площадці, і я піднімався вгору поволі, готовий до всього і всього сподіваючись.

Двері до хазяйчиної кімнати були відчинені, і вона суворим тоном сказала мені зайти:

— Я маю з вами поговорити, пане Кервелен.

Похнюпившись, я увійшов слідом за нею. Вона поставила свічку на. камін, а тоді мовила, склавши руки на могутніх грудях, ледь прикритих тонкою нічною кофтиною:

— Так ось як ви, папе Кервелене! Ви маєте мій дім за дім розпусти!

Я тим часом скорився:

— Та ні, пані Кергаран. Не гнівайтесь, Бога ради, ви ж знаєте, що таке — молодий хлопець.

А вона на те:

— Я знаю лише, що не дозволю тут швендяти отим тварюкам. Ви чуєте? Я знаю, що примушу шанувати мою господу і поважати репутацію мого дому, чуєте? Я знаю…

Говорила вона принаймні хвилин двадцять, добираючи все нових та нових підстав для свого обурення, приголомшуючи мене нагадуваннями про честь дому і допікаючи гіркими докорами.

А я (дивна це істота — людина!) замість усе те слухати, я дивився на неї. Ні слова вже я не чув, не тямив. У неї були чудесні груди — високі, округлі, білі та пружні, може, завеликі трохи, та такі звабливі, аж ніби приском тебе обсипало, коли на них дивився. Я б ніколи не думав, що під шерстяною своєю одежею моя господщня ховає такі принади. Роздягнена, вона здалась мені на десять років молодшою. І от я відчув щось дивне… щось… ну, як би тут висловитись?.. Відчув, що схвилювався.

Раптом до мене повернувся той самий настрій, що урвався чверть години тому у моїй кімнаті.

Позад неї, там, в алькові, набачив я її постіль. Була вона в неладі, пом’ята, на простиралі було видно долинку, утворену тілом, що там недавно лежало. І я розумів, що в цьому ліжку має бути дуже затишно, дуже тепло — тепліше, ніж у якому іншому. Чому тепліше? Хто його знає, певне, через те розкішне тіло, котре там спочивало.

Що є на світі знадливішого й любішого за зім’яту постіль. Вона мене, постіль та, п’янила віддалік, тремтіння пристрасті навівала.

Вона все провадила своєї, але дедалі тихше, лагідніше. Тепер це був суворий, але сердечний та щирий друг, ладний уже подарувати провину.

Я пробурмотів:

— Але ж… але ж… пані Керґаран… але ж…

Вона змовкла, щоб послухати мою відповідь, а я раптом обняв її, цілуючи, зголоднілий до краю, обезумілий з жадоби.

Вона пручалась, од хиляла голову, проте не дуже гніваючись, і машинально повторювала звикле:

— От поганець… от поганець… пога…

Слово урвалося, бо я підняв її й поніс, міцно пригортаючи до себе. Іноді десь береться, знаєте, нелюдська сила!

Натрапивши зрештою на край ліжка, разом з нею я впав на нього…

Справді, там було з біса затишно і з біса тепло.

За годину свічка догоріла. Господиня встала засвітити нову, потім вернулась до мене і, простягаючи під ковдрою свою опуклу, дужу ногу, ласкавим, задоволеним, може, навіть і вдячним голосом промовила:

— От поганець! От поганець!